

จอมพลเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรีกับการกำหนดงานธุรกิจของท่าน

ระหว่าง พ.ศ. 2428 - 2474

นางสาวลักษมี รัตตสัมพัทธ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ภาควิชาประวัติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2523

FIELD MARSHAL CHAO PHYA SURASAKMONTRI

AND HIS BUSINESS ENTERPRISE

1885 - 1931

Miss Lagsamee Rattasampant

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Department of History

Graduate School

Chulalongkorn University

1980

หัวข้อวิทยานิพนธ์

จอมพลเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรีกับการดำเนินงานธุรกิจของท่าน
ระหว่าง พ.ศ. 2428 - 2474

โดย

นางสาวลักขมี รัตตสัมพันธ์

ภาควิชา

ประวัติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คุณวรุณบุพา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา
รอง ศาสตราจารย์ ปิยนาด บุณนาค

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

[Signature] คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุประคิม ภูณนาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

[Signature] ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ชิตีมา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา)

[Signature] กรรมการ
(ศาสตราจารย์ วิลาสว่าง พงศ์บุตร)

[Signature] กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คุณวรุณบุพา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา)

[Signature] กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ปิยนาด บุณนาค)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์

ชื่อนิสิต

อาจารย์ปรึกษา

ภาควิชา

ปีการศึกษา

จอมพลเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรีกับการดำเนินงาน

ธุรกิจของท่าน ระหว่าง พ.ศ. 2428 - 2474

นางสาวลักษมี รัตตสัมพันธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มฤตวรณยูหา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา

รองศาสตราจารย์ ปิยนาด มุมนาค

ประวัติศาสตร์

2523

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้เป็นการศึกษาบทบาทของจอมพลเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี (เจิม แสง-ชูโต) ตั้งแต่ พ.ศ. 2428-2474 ซึ่งเป็นการศึกษาบทบาทที่ครอบคลุมทั้งหน้าที่ขุนนาง ข้าราชการ และการดำเนินธุรกิจ

สำหรับวัตถุประสงค์ของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ มุ่งให้ความสำคัญต่อบทบาทของจอมพลเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรีในฐานะแกนสำคัญของการมองปัญหาในการดำเนินงานด้านธุรกิจของนายทุนไทยในช่วงระยะเวลาดังกล่าว เพื่อพิจารณาว่าโครงสร้างสังคมไทยแบบเก่าของไทยเปิดโอกาสให้ชนกลุ่มใดดำเนินธุรกิจ พร้อมทั้งวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่ประสบผลสำเร็จหรือไม่ - ประสบผลสำเร็จอย่างไร

ผลจากการศึกษาพบว่า บทบาทในการเป็นขุนนาง ข้าราชการมีส่วนสัมพันธ์กับการลงทุนธุรกิจของคนไทยในขณะนั้น ทั้งนี้เนื่องจากการลงทุนในธุรกิจของนายทุนไทย ส่วนใหญ่ถูกเงินทุนจากพระคลังข้างที่หรือพระคลังข้างที่มีหุ้นส่วนในการลงทุน ความสัมพันธ์และความใกล้ชิดกับแหล่งเงินทุนจึงเป็นสิ่งจำเป็นมาก เพราะเป็นที่มาแห่งสิทธิพิเศษดังกล่าว การศึกษารณีตัวอย่างที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่าผู้ลงทุนส่วนใหญ่เป็นขุนนางทั้งสิ้น ลักษณะการลงทุนของคนไทยขณะนั้นจึงมีลักษณะเป็นนายทุน ข้าราชการ และกิจการที่ประสบผลสำเร็จนั้น ส่วนใหญ่เป็นกิจการของคนไทยแต่

มีผู้จัดการ เป็นชาวต่างชาติและมีพระคลังข้างที่ร่วมลงทุนด้วย เป็นการแก้ปัญหา
ค่าใช้จ่ายเรื่องคอกเบี้ย พระคลังข้างที่มักจะลงทุนในธุรกิจที่มีการจัดการ การ
บริหารงานที่ดี และการที่คนไทยเป็นนายทุนไม่ไคร่ นอกจากมีสาเหตุจากการขาด
เงินทุนของกษัตริย์เงิน พระคลังข้างที่แม่จะมีส่วนสนับสนุนด้วยการให้กู้เงินก็ตาม แต่
ก็ยังขาดความสามารถในการจัดการ การบริหาร ตลอดจนโครงสร้างทางสังคม
ซึ่งเอื้ออำนวยให้เจ้านายขุนนาง ข้าราชการชั้นสูงมีโอกาสในการลงทุนธุรกิจได้.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Thesis Title Field Marshal Chao Phya Surasakmontri
 and His Business Enterprise 1885-1931
Names Miss Lagsamee Rattasampant
Thesis Adviser Assistant Professor Khun Warunyupa
 Snitwong Na Ayudhya
 Associate Piyanart Bunnag
Department History
Academic Year 1980

ABSTRACT

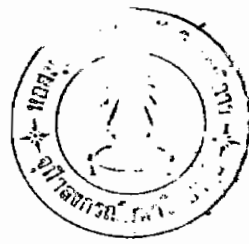
This thesis concentrated its studies on the role of Field Marshal Chao Phya Surasakmontri (CHERM Saeng - Xuto) during 1885-1934 as a bureaucrat and as enterpriser

The emphasis on the role of Field Marshal Chao Phya Surasakmontri as the key to the studies of Thai Enterprisers during that period so as to consider which group of people had opportunities to do business under the social system of the past as well as to make an analysis of the causes of their success or failure in business by means of a comparison of the business of Field Marshal Chao Phya Surasakmontri with that of other enterprisers.

The studies revealed that there was some connexion between the role of a bureaucrat and the role of a enterprisers on the account that the financial investment in the business of Thai Enterprisers derived from the Privy Purse , or the Privy Purse held some shares in their business. Thus , those enterprisers

business. Thus, ~~these entrepreneurs~~ had to depend on that source of financial support which brought privileges to only people with close relations with the court. This was why most of the entrepreneurs were bureaucrats. The chance for common people to become entrepreneurs was rare or even out of question. Thus, such a person during that period could be regarded as "Bureaucrat Capitalist". Most of Thai entrepreneurs who succeeded in their business usually had foreigners as their managers and the Privy Purse as their shareholder. They then could leave out the problem of interests payment. The Privy Purse usually invested money in business with efficient administration. Besides the lack of money which made it impossible for Thai people to become entrepreneurs, the lack of knowledge and skill in business management was another reason-in spite of the financial support of the Privy Purse and of the social system which was favorable to bureaucrats of high rank only.

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาและปรารถนาดีจากรองศาสตราจารย์
ปิยนาด บุนนาค และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์คุณวรุณยุพา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา อาจารย์ผู้
ควบคุมการวิจัย อาจารย์ทั้งสองท่านให้ความเอาใจใส่ในการตรวจอย่างละเอียด ตลอดจน
การให้คำแนะนำอันมีค่ายิ่ง นอกจากนี้ท่านทั้งสองยังให้กำลังใจ ความหวังใยแก่ผู้เขียนด้วย
ดียิ่งตลอดระยะเวลาในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทั้งสอง
ท่านไว้เป็นอย่างสูง .

กราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ฉิฉิมา พิทักษ์ไพรวรรณ และ ศาสตราจารย์
วิลาสวงศ์ พงศ์บุตร ที่กรุณาตรวจแก้ไขข้อบกพร่องและให้คำแนะนำที่มีค่า ทำให้วิทยา-
นิพนธ์เล่มนี้สมบูรณ์ขึ้น อาจารย์อัมพร ศิดดารังษี แห่งมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน
ผู้ให้ความเมตตาช่วยเหลือและกำลังใจแก่ผู้เขียนด้วยดีเสมอมา อาจารย์สมพงศ์ ธรรมอุปกรณ
ผู้อำนวยความสะดวกโรงเรียนรัตนวิเชียร ผู้บังคับบัญชาที่มีเมตตาธรรมอันสูงยิ่ง เป็นบุคคลอีกท่าน
หนึ่งที่มีส่วนสนับสนุนการศึกษาของผู้เขียน อาจารย์สนั่น อ่อนละออ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่าย
วิชาการผู้กรุณาให้ความอนุเคราะห์หลายด้านด้วยความจริงใจเช่นเดียวกับอาจารย์วิลาศ เสถียร
ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายปกครอง รวมทั้งขอบพระคุณอาจารย์ปราณี สุขสุเมฆ หัวหน้าสายสังคม

ขอขอบคุณ คุณสิริลักษณ์ ศักดิ์เกรียงไกร เพื่อนสนิทผู้มีส่วนอย่างสำคัญยิ่งใน
ความสำเร็จครั้งนี้ เป็นผู้ให้คำแนะนำหัวข้อวิทยานิพนธ์ ให้คำแนะนำด้านวิชาการ การ
ลงมือให้ความช่วยเหลืออีกหลายด้านตั้งแต่แรกเริ่มจนกระทั่งวิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จรวมทั้ง
ความหวังใยและกำลังใจที่ให้แก่ผู้เขียนด้วยดีโดยตลอด ความดีนี้ขออนุญาตขอบคุณไปทุก
สิ้น รวมทั้งครอบครัว "ศักดิ์เกรียงไกร" ที่ให้ความอบอุ่น กำลังใจด้วยดีเสมอมา .

ขอบคุณคุณนันทา เนตรนพรัตน์ ผู้ช่วยเหลือค่านภาษาอังกฤษ คุณระวีวรรณ จันทร์ลีวีรกุล ที่กรุณาสละเวลาให้ด้วยความเต็มใจแม้ในเวลาที่เราเร่งรัด คุณพรชัย กิตติวัชรพงษ์ ผู้ซึ่งกรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าแม้ในช่วงเวลาสอบมาพิมพ์ให้ด้วยน้ำใจ และคุณจิตต์ มาทีเจริญพร ที่กรุณาเสียสละเวลาพิมพ์ให้ด้วยน้ำใจเช่นกัน

ขอบคุณในการให้กำลังใจและความช่วยเหลือบางด้านจากคุณมรรยาท จันทนู เกษ คุณวารุณี ไอสถารมย์ คุณอัญชสี สุสายัณฑ์ คุณศิริรัตน์ บุญศิริ คุณอรทิพย์ เทสสิริ ตลอดจนรุ่นพี่ เพื่อนๆ น้องๆ ที่ไม่ได้กล่าวนามในที่นี้ด้วย รวมทั้งคุณชรินทร์ นวลประเสริฐสุข คุณวิภาช สุนทรจามร ลูกศิษย์ที่มีน้ำใจอย่างยิ่ง

ขอบคุณเจ้าหน้าที่ห้องสมุดกลาง ห้องสมุดคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เจ้าหน้าที่หอจดหมายเหตุแห่งชาติ ห้องวาริชญาณ หอสมุดแห่งชาติ เจ้าหน้าที่สภาความมั่นคงแห่งชาติ ห้องบรรณสารกรมราชเลขาธิการและห้องสมุดกรมพระยาคำรงราชานุภาพ ที่กรุณาให้การบริการอย่างดี

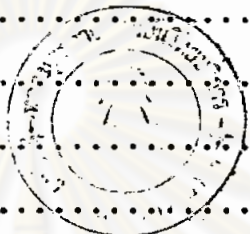
ประการสำคัญที่สุด คือ ความรัก ความห่วงใย จากพ่อและแม่คือพลังผลักดันสำคัญ ยิ่งที่ช่วยให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ ตลอดจนความรักและน้ำใจจากน้องๆที่มีส่วนสำคัญยิ่งเช่นกัน โดยเฉพาะคุณยุวชน รัชต์สัมพันธ์ น้องที่ให้ความช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดตลอดมา

ลักษมี รัชต์สัมพันธ์.

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
รายการตารางประกอบ.....	ฉ
รายการแผนที่ประกอบ.....	ฉ
รายการรูปภาพประกอบ.....	ณ
บทที่	
บทนำ.....	1
บทที่ 1 ประวัติการรับราชการและผลงานสำคัญในตำแหน่งขุนนาง ข้าราชการ 6	
บทที่ 2 บริษัทที่มีอิทธิพลต่อการลงทุนด้านธุรกิจของคนไทย.....	38
บทที่ 3 การดำเนินธุรกิจป่าไม้อุตสาหกรรม จากอดีต.....	59
บทที่ 4 วิเคราะห์การดำเนินงานในธุรกิจป่าไม้อุตสาหกรรมของ	
จอมพลเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี.....	93
บทสรุป.....	108
บรรณานุกรม.....	110
ภาคผนวก.....	123
ประวัติการศึกษา.....	139

รายการตารางประกอบ

	หน้า
ตาราง	
แผนที่ 1 ตารางแสดงผลประโยชน์ของกรมราชโลหกิจ และภูมิวิทยาในรอบ 5 ปี	30
แผนที่ 2 ตารางแสดงรายการที่กรมป่าไม้ไปตรวจป่าไม้ศรีราชา 24 กันยายน พ.ศ. 2469	80

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการแผนที่ประกอบ

แผนที่แสดงอาณาเขตป่าไม้ศรีราชา

หน้า

65

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการภาพประกอบ

	หน้า
ภาพรถไฟขบวนลากเหล็กบรรทุกขงมาแต่ป่า	73
ภาพที่ปักกุดี้แลโรงงานที่สะพานบายบู้	75
ภาพสะพานยาวศรีราชาสำหรับแจกไมลง	78
ภาพรถไฟเล็กสำหรับคนโดยสาร	91

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย